

ΚΑΤΑΒΟΛΕΣ ΚΑΙ ΠΟΡΕΙΑ

Για τή σύγχρονη Κυπριακή ποίηση

Της κ. ΕΛΛΗΣ ΠΑΙΟΝΙΔΟΥ

Γ' (Τελευταίο)

Χωρίς να χάνεται η αγωνιστική διάθεση, αρχίζει να καλύπτεται πίσω από το στοχασμό και την αγωνιώδη αναζήτηση μιας ένδειξης για το πού μας οδηγούν τα γεγονότα. Η ποίηση γίνεται πιο φιλοσοφική, λιγότερο ένθουσιώδης, κρυσταλλώνεται συχνά πίσω από σύμβολα κι' ακόμη πιο συχνά γίνεται τραγικά προφητική. Παρ' όλα αυτά ποτέ δεν χάνεται ο λόγος κι' ο καθάριος λυρικός τόπος. Τίποτα δεν μπορεί ν' αλλάξει το γεγονός ότι η ύμνο-φία μας πολιρκεί τριγύρω, ότι ο έρωτας βασιλεύει, ότι ο ήλιος καίει...

Η επιβολή της δικτατορίας στην Ελλάδα το 1967 και ο αναγκαστικός αποκλεισμός της Κύπρου από το πνευματικό στέλεχος, κάνουν ακόμη πιο έντονη την αγωνία. Τα βιβλία και τα λογοτεχνικά περιοδικά που τροφοδοτούσαν το λαό μας σταματούν να έρχονται γιατί απλώς απουσιάζουν. Κι' όλα έρχονται έχουν τη γελοία φασιστική σφραγίδα της ελληνικής χούντας. Οι ποιητές μας συμπάσχουν με τον ελληνικό λαό. Ο κλοιός όλο και σφίγγεται πιο πολύ. Είναι φανερό πως δεν υπάρχει διέξοδος πιά.

ΤΟ 1974

Τον Ιούλη και τον Αύγουστο του 1974 γράφεται η πιο ματωμένη σελίδα της σύγχρονης κυπριακής ιστορίας. Με το δί-δυμο κτύπημα του φασιστικού πραξικοπήματος των Ελλήνων και της στρατιωτικής εισβολής των Τούρκων, το νησί μοιράζεται στα δύο με αντίτιμο χιλιάδες νεκρούς και ξεσπιτωμένους, Έλληνες και Τούρκους. Η ποίηση αντιδρά άκαριας. Πότε ντύνεται στα άμαρτα και μοιρολογεί τους νεκρούς, πότε αρπάζει το ντουφεκί και ρίχνεται στη μάχη και πότε, τις πιο πολλές φορές, καλεί το λαό ν' αγωνιστεί με φρόνηση να σώσει αυτά που του μένουν και ν' αναστηλώσει τα χαμένα. Είναι συγκλονιστικό να βλέπεις ποιητές στρατιώτες να γράφουν την ώρα της μάχης, ποιητές πρόσφυγες να γράφουν σε μια πέτρα, έξω από το αντίσκηνο. Οι εφημερίδες γεμίζουν με αγελητήρια θανάτου, κηδείες και με ποιήματα. Το ραδιόφωνο μεταδίδει μηνύματα χαμένων και ποιήματα. Και οι γάμοι - σιγά ή μια μετά την άλλη εμφανίζονται πολυγραφημένες ή τυπωμένες, οι ποιητικές συλλογές: Πίκρα και πόνος για τον τόσο σύντομο χαμένο παραδείσιο. Νοσταλγία για το σπίτι, τις ακρογιαλίες, τα δέντρα που έμειναν πίσω. Άγωνα για το άδελφαιο μέλλον. Φοβή για τον πόλεμο και τις πληγές του, που τον είδαμε από τόσο κοντά. Όργη και μίσος για τους φταίχτες. Άλλα και μέσα βαθειά εκείνη η παράνοια πίστη πως οι αυτό θά περάσει όπως πέρασαν και τόσα άλλα μέσα στη χιλιετήρη ιστορία μας και το νησί παρέρχεται.

Ύστερα άρχισε η περίοδος της αναδημιουργίας. Πέντε χρόνια έχουν περάσει κιόλας. Η Ίδια και μεγαλύτερη φρενιτιδα κτισμάτος, όπως το 1960. Τώρα πρέπει ν' ανοικοδομηθούν τα χαμένα, πρέπει να έπουλωθούν οι πληγές. Για άλλη μια φορά ο κυπριακός λαός θα χρησιμοποιήσει την αρχαία πέτρα του στην άνοιξη και την καρδιά. Για άλλη μια φορά θα δείξει την εργατικότητα του, και θα επιτελέσει το θαύμα.

Η ποίηση, από κοντά, παρακολουθεί τους εθάρτες μας στη μαζική μεταναστευση, τείνει χέρι φιλίας στους τουρκοκύπριους που έχουν την ίδια με μας μοίρα στην άλλη πλευρά των συρματοπλεγμάτων. Ταυτόχρονα όμως η ποίηση έχει στημένο τ' αυτό της στον κίνδυνο που ακόμη περπατά έξω από την πόρτα μας και προσπαθεί να κοιτάσει ξέπνοιο το λαό. Το πρόβλημα μας είναι σαν ανοικτή πληγή. Είναι πολύ εύκολο να παρασυρθεί κανείς από παραπατήματα. Το πολιτικό μας θέμα είναι ιδιαίτερα λεπτό και χρειάζεται ιδιαίτερα προσεκτικό χειρισμό. Κι' ακόμη η ποίηση, επιστημονικά τις άρνητικές πλευρές των όσων γίνονται. Την κάποια εφησυχασση μιας μερίδας του λαού, την τάση για εύκολο πλουτισμό και για μονόπλευρη ανάπτυξη, την κοινωνική αδικία που ακόμη υπάρχει, ακόμη και τα άμετα νότια φασιστικά στοιχεία που εξακολουθούν να συντηρούνται δυστυχώς. Τέλος, η ποίηση μας αισθάνεται όπως κι' ο λαός μας όλο και πιο έντονα ότι το κυπριακό πρόβλημα δεν είναι ούτε τοπικό, ούτε μονόχρηστικό. Γίνεται πιο διεθνιστική, πιο ευαίσθητη στα πρόβλήματα των άλλων λαών.

Ας μου συγχωρέσουν οι άναγνώστες της Άνθολογίας που η εισαγωγή μου αυτή δεν είχε καθαρό λογοτεχνικό χαρακτήρα. Είναι όμως αδιανόητο να ξεκολλήσει κανείς την πνευματική δημιουργία από τον περίγυρό της, κοινωνικό - πολιτικό ιδιαίτερα όταν αναφέρεται σε χώρας με τόσο έντονη και ένταλτασόμενη ιστορική πορεία σαν τον κυπριακό χώρο. Έξω από τα όρια που καταλάβουν οι άναγνώστες το πως μέσα σε μια μικρή χώρα σαν την Κύπρο υπάρχουν τόσα ποιητικά ρεύματα όσα και οι ποιητές που άνωλογοίμε (και δεκάδες περισσότερα). Είναι γιατί σαν χώρος είναι αφάνταστα πλούσιος σε πηγές έμπνευσης. Είναι γιατί τα γεγονότα αλλάζουν με τόσο ταχύ ρυθμό που καλά καλά δεν προφταίνουμε ν' αραή καθίσημε. Είναι γιατί η νεαρή σύγχρονη κυπριακή ποιήση, μόλις άνοιξε τα μάτια της στο φώς άναγκάστηκε να άνδρωθεί και να ώριμάσει άμέσως. Κι' είναι γιατί πιέζουν οι άνάγκες της ιστορικής μας παράδοσης να ληθούν όλα όσα είχαν άποσιωπηθεί για τόσους αιώνες, να ληθούν γρήγορα και ν' άκουστούν απ' όλους.

Το θέατρο σήμερα στην Κύπρο είναι ακόμη σχεδόν άνυπαρκτο. Το μυθιστόρημα δεν είχε το χρόνο ν' άνδρωθεί, το διήγημα είναι στα σπάργανά του. Γι' αυτό η ποίηση έπρεπε να συμπληρώσει όλα τ' άλλα, έπαιρνε στους ώμους της το βάρος και την ευθύνη όλης σχεδόν της δημιουργίας του λόγου.

Οι δέκα ποιητές που άνοηλο

γούμε δεν είναι άπαραίτητα, ούτε οι καλύτεροι ούτε οι πιο εύκολοι να μεταφραστούν. Πλάι σ' αυτούς με περηφάνια δηλώνω πως υπάρχουν δεκάδες άλλοι, έξισου καλοί. Οι δέκα αυτοί ποιητές είναι κατά την πολύ προσωπική μου άποψη δέκα διαφορετικές ποιητικές φωνές που μπορούν να δώσουν με τη δουλειά τους μια γεύση του πολύχρωμου μωσαϊκού που λέγεται σύγχρονη κυπριακή ποίηση στον ένο κι' όχι γνώστη της κυπριακής ποίησης άναγνώστη.

Μέσα σ' αυτές τις ποιητικές φωνές ο Σλοβένος άναγνώστης θα βρει και τις πατριαρχικές φωνές των έθνικών μας ποιητών (Πιερίδη, Άνθια) που τραγούδησαν με δραματικό τρόπο τους κοινωνικούς και έθνικούς αγώνες του λαού μας. Θα βρει και φωνές πιο χαμηλές, πιο ήπιες, πιο λυρικές (Μ. Πασιαρδή, Θ. Στυλιανού, Ε. Παϊονίδου), θα βρει και ποίηση φιλοσοφική (Μόντης, Κράλης, Χαραλαμπίδης) που άλλοτε προφητείει σαν όργισμένη Πυθία κι' άλλοτε κρύβεται πίσω από πέπλα συμβολισμού. Θα άνακαλύψει ο άναγνώστης και στίχους των πολύ νέων ποιητών, που η φωνή τους άκούστηκε ταυτόχρονα με την τραγωδία της πατρίδας τους. (Π. Νικολάου). Θ' άκούσει και νότες κοσμοπολιτικές, μια άλλη πλευρά της ποίησης της Κύπρου (Κρασιδιδιώτης). Στο βάθος όμως όλων αυτών των φωνών, σίγουρα ο Σλοβένος άναγνώστης θ' άνακαλύψει τις κυπριακές ρίζες κι' αυτή τη άσβεστη και παθιασμένη αγάπη προς τη μικρή έφρωμένη όπως πολλοί άποκαλούν την ιδιαίτερη πατρίδα, την Κύπρο. Γιατί είναι παγματικά έκπληκτικό αυτό που συμβαίνει με τους Κυπριαούς ποιητές. Μιλούν για έρωτα και μιλούν για την Κύπρο, μιλούν για θάνατο για ζωή, για αγώνες, για ειρήνη, για πόλεμο και βαθειά μιλούν για την Κύπρο. Είναι σαν ν' άκούγεται η ήχη του μακρινού εκείνου ποιητή, του Εύκλου, που τον καιρό του Όμηρου προφήτευσε: «Και τότε, στην Κύπρο τη θαλασσινή θα γεννηθεί ποιητής...».

Μια παράληψη πρέπει να μας συγχωρέσουν οι άναγνώστες αυτής της άνθολογίας: Τό ότι δεν συμπεριλαμβάμε τουρκοκυπριακή ποίηση. Μ' όλες τις προσπάθειές μας δεν είχαμε κατορθώσει να έθουσε σ' έπαφή με τουρκοκύπριους ποιητές. Κι' αυτή είναι η τραγική ειρωνία. Σ' ένα νησί έκτοσης λιγότερης από 13 χιλιάδες τετραγωνικών χιλιομέτρων ζουν άνθρωποι που δεν μπορούν ν' άνταναωθούν μεταξύ τους, όσο κι' αν το επιθυμούν. Τα τεχνητά σύνορα που έχουν τοποθετηθεί ανάμεσά μας από τους έχθρους και των δύο κοινοτήτων είναι σχεδόν άδιεπέραστα. Μόλις τώρα άρχισαν οι πρώτες τουρκοκυπριακές φωνές να φτάνουν ως έμας, πέντε χρόνια μετά την εισβολή. Κι' η συγκίνησή μας ήταν άνεπαλάλητη μπροστά στην άποκαλυψη ότι οι φωνές αυτές υλουν για τα ίδια πράγματα που μιλούμε κι' έμεις. Για τη φωνή και το μίσος προς τον πόλεμο για τη νωσταλία στην εθνική συνείδηση, για κοινωνική δικαιοσύνη και προπατρίς για τη θρηνη αγάπη στην κοινή ιδιαίτερη πατρίδα. Έλπίζουμε πως θα μπορούσαμε σύντομα να έμφανιστούμε μαζί, έλληνοκύπριοι και τουρκοκύπριοι ποιητές, σε μια κοινή έκδοση που να κυκλοφορεί πρώτα στην Κύπρο και ύστερα σε άλλες χώρες. Θα είναι αυτή μια τσαπη άπόδειξη πως οι δύο λαοί μας μπορούν να βρούμε μια συνείδηση, όπως συμβάδισαν τόσα χρόνια, εθνικά κι' εθιματικά να. Κι' ακόμη, θα είναι μια άπόδειξη πως η τέχνη μπορεί και πρέπει να σπάει τα σύνορα ανάμεσα στους άθρώπους.

Είναι συγκινητικά εύτυχια η σύμπτωση πως η Άνθολογία αυτή θα κυκλοφορήσει πρώτα στην Σλοβενία, μια μικρή χώρα με μεγάλη πνευματική παράδοση μα και με έντονη ιστορικές περιπέτειες άνάλογες με τις δικές μας. Ξέρω πως η μετάφραση ποίησης είναι φοβερό ριψοκίνδυνη δουλειά. Έχω όμως άπόλυτη έμπιστοσύνη στη δεινότητα των έκλεκτών Σλοβένων ποιητών που είχαν την κολλούνη να άναλάβουν το μέγχο της άπόδοσης της ποιητικής γεύσης. Γνωρίζω πως η ποίηση άνθίζει στη Σλοβενία κι' είχα την ευκαιρία να πάρω μια γεύση της ποίησης αυτής από μια Άνθολογία που κυκλοφόρησε πρόσφατα στα ελληνικά. Μ' όλα τα φράγματα του μεταγλωττισμού μπόρεσα να διακρίνω την ποιότητα της ποιητικής δημιουργίας, αλλά και την ποικιλία του ύφους των σλοβένων ποιητών. Έλπίζω πως αυτή η Άνθολογία που σήμερα πραγματοποιούμε με σταθερή το πρώτο όμμα για μια πιο βαθειά και πιο πλατειά γνωριμία ανάμεσα στην πνευματική παραγωγή των δύο λαών μας. Ο δικός μου λαός ποτέ δεν ξεχάει πως η Γιουγκοσλαβία στάθηκε από τους πιο σταθερούς και ειλικρινείς φίλους στις πιο δύσκολες στιγμές μας. Τις δύο χώρες μας τις ένώνουν πολλά κοινά: Άνήκουμε στον ίδιο γεωγραφικό χώρο κι' έτοιμους ή μοίρα μας είναι συνδεδεμένη. Άνήκουμε στην πλατειά κοινοτητα των άδύσμετων δημοκρατικών λαών. Άγαπούμε την ειρήνη. Και... αγαπούμε την ποίηση.

Έλπίζω πως με την Άνθολόγησή των Δέκα Κυπριαών Ποιητών κατορθώσαμε να πετύχουμε τους άναγνώστες της Κύπρου που δεν είναι μονάχα ένα έθνολλογικό τουριστικό καταφύγιο, όπου ο ήλιος λάμπει τσα κόσμε έξήντα μέρες το χρόνο. Πως δεν είναι μονάχα ένα κεντρο πολιτικών ταραχών. Πως δεν είναι μονάχα το νησί του Έρωτα. Μά πως είναι όλα αυτά μαζί μα και κάτι άλλο. Ένας ζωντανός χώρος όπου πολλά έπιτελούνται έβδο και χιλιάδες χρόνια. Κι' ακόμη πως είναι ένας χώρος όπου ακόμη και σήμερα εξακολουθεί να τιμάται ο Έβριος Ζεύς, δηλαδή ο θεός της φιλοξενίας, ο Άπόλλωνας, ο θεός της ποίησης και της μουσικής και ο Διόνυσος ο θεός του κρασιού και της χαράς, πλάι φυσικά στην αιώνα κι' άγαπημένη θεά, την Άφροδίτη.

ΕΛΛΗ ΠΑΙΟΝΙΔΟΥ
Γενάρης 1974

ΖΗΤΕΙΤΑΙ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ

Ζητείται δεσποινίς υπάλληλος δι' έργοστάσιον εις Λευκωσία.

Καθήκοντα, υπεύθυνος αποθήκης και τήρησης λογιστικῶν βιβλίων.

ΠΡΟΣΟΝΤΑ:

—Καλή γνώσις τῆς Ἀγγλικῆς γλώσσης καὶ Ἑλληνικῆς καθὼς καὶ Ἀγγλικῆς Δακτυλογραφίας.

—Λογιστικαὶ γνώσεις LCC Intermediate ἢ Higher.

• Μισθὸς ἀναλόγως προσόντων.

ΑΠΟΤΕΙΝΕΣΘΕ:

Τηλ. 34233, Λευκωσία ἀπὸ τῆς 4—6 μ.μ.

Πωλούνται

- 1. Οικόπεδον με τίτλον εις Ἀγλαντζιάν (νερόν, άσφαλτον, πεζοδρόμια, ηλεκτρισμόν) τιμή £6.000.
2. Οικόπεδον εις το χωρίον Ψημολόφου
3. Εις Ἀγ. Βαρβάρα 12 μίλια ἀπὸ Λευκωσίας πολὺ πλῆσιον τοῦ νέου δρόμου Λευκωσίας — Λεμεσού:
α) Οικόπεδα με τίτλους (ηλεκτρισμό, νερόν, άσφαλτον), κατάλληλα διὰ διπλοκατοικίας 8000 τ.π. ἀπὸ £3000.

β) Χωράφι 15 σκάλες με δρόμον νερόν καὶ ηλεκτρισμόν κατάλληλον διὰ διαχωρισμόν οικόπεδων ἢ δι' άνέγερσιν εργοστασίου, εὑρίσκειται 100 μέτρα ἔξωθι τοῦ χωρίου.

γ) Χωράφι μία σκάλα καὶ τρία προστάθια ἐντός τοῦ χωρίου με άσφαλτον, νερό καὶ ηλεκτρισμόν κατάλληλο δι' άνέγερσιν τεσσάρων κατοικιῶν. Τιμή £7.500.

4. Εἰς Παραλίμνι μία σκάλα τετραγωνισμένη ἐντός τῆς οἰκιστικῆς περιοχῆς.

• ΕΥΚΟΛΙΕΣ ΠΛΗΡΩΜΗΣ

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΙ:

Κον Κλεάνθην,

Τηλ. 75728 Λευκωσία

ἄρες γραφείου άπόγευμα μόνον 3 μ.μ.—6.30 μ.μ.

ΚΤΗΜΑΤΙΚΗ Α.Π.Τ.ΛΤΔ ΟΙΚΟΠΕΔΑ ΠΡΟΣ ΠΩΛΗΣΙΝ

Διατίθενται προς πώλησιν αριθμός οικόπεδων σε διάφορες περιοχές της Λεμεσού, οἰκιστικές και τουριστικές, ως ακολούθως:

ΤΣΙΡΕΙΟΝ ΔΗΜΟΤΙΚΟΝ ΣΧΟΛΕΙΟΝ

Περιορισμένος αριθμός οικόπεδων με τίτλους έτοιμα προς μεταβίβασιν καθὼς καὶ οικόπεδα υπό κατασκευήν.

ΤΣΙΡΕΙΟΝ ΓΥΜΝΑΣΤΗΡΙΟΝ

- α) ΟΙΚΟΠΕΔΑ τῶν ὁποίων ἡ κατασκευή συντελήρῳθῃ καὶ ἀναμνεται ἡ ἔκδοσις τῶν τίτλων.
β) ΟΙΚΟΠΕΔΑ υπό κατασκευήν.

ΖΑΚΑΚΙ

ΟΙΚΟΠΕΔΑ υπό κατασκευήν ἐπὶ τοῦ κεντρικοῦ δρόμου Λεμεσού—Ζακακίου κατάλληλα δι' οἰανδήποτε ἀνάπτυξιν.

ΓΕΡΜΑΣΟΓΕΙΑ

ΟΙΚΟΠΕΔΑ υπό κατασκευήν εις την τουριστικήν περιοχήν της Λεμεσού εις την τοποθεσίαν Καλόγχοι πίσω από το συγκρότημα Castle Apartments.

• ΠΡΟΣΦΕΡΟΜΕΝ τές πιο χαμηλές τιμές σε κάθε περιοχή και τους καλύτερους όρους άποπληρωμής.

ΑΠΟΤΕΙΝΕΣΘΕ εις τὰ γραφεία της εταιρείας, εις τὸ Μέγαρον Παναγιῶδη, Πέμπτος Ὁροφος ἀπέναντι ἀπὸ τὸ νέον Δικαστικόν Μέγαρον. Τηλέφωνον 62574.

stat not... 2.5 Ap... το... Α...